

A Z GENERÁCIÓ PARADIGMÁI A BŰNÜLDÖZÉS ÉS A BŰNMEGELŐZÉS PLATFORMJÁN

Egy bizonyos, jól körvonalazható társadalmi, politikai, gazdasági és technológiai környezet által formált, több év során született és felnőtt embercsoport, korosztály nevezhető generációnak. Szociológiai értelemben a generáció egy azonos életkor és életszakasz, létfeltételek és technológia, események és tapasztalatok által összekapcsolt csoport.¹ A generációelmélettel foglalkozó kutatók, az 1995-2010. évek között születetteket tekintik egy új generációnak, mégpedig egy digitális generációnak, akik már az információs társadalom digitalizált világában nőttek fel, és a Z generáció elnevezést kapták. A Z generáció tagjai egy új paradigma szülöttei. Thomas Kuhn szerint a paradigma gondolkodási modell, a korszellem által meghatározott gondolkodás, mely meghatározza világképünket, s alapjául szolgál mindennapi döntéseinknek. Az új paradigma sarokköve az információs társadalom, és ezen belül is a digitalizáció kiteljesedése, a kibertér uralkodóvá válása, a technológiai fejlődés következtében létrejött mobil infokommunikációs eszközök elterjedése, a számítógép teljesítmény, adatátviteli sebesség és adattárolási kapacitás jelentős megnövekedése eredményeképpen a vizualizáció valós élményt keltő szintjének kifejlődése. A Z generációt nem véletlenül ruházzák fel a digitális bennszülött jelzővel. A Z generáció (Z mint 'zipper/zappers', azaz 'kapcsolgató', vagy D – digitális, R mint responsibility, Facebook-generáció, digitális bennszülöttek, Instant online korosztály, dotcom gyerekek, netgeneráció, iGeneráció, illetve 9/11)² nem tapasztalta meg az internet nélküli világot,³ ezért paradigmatája a kibertérben teljeseedik ki. Ez az a korosztály, amelynek nem kellett csak a hagyományos kommunikációs és információ-megszerzési csatornákra hagyatkoznia, a mobil infokommunikációs eszközeivel az interneten keresztül a kibertérben minden számára szükséges információt meg tud szerezni, legalábbis ezt gondolja, erre vágyik.

Egy tanulmány a következőképpen határozza meg a Z generáció környezetét: A nemzedék egységes technológiai korban, a terror elleni háború közepette és multikulturális környezetben született. Ez a nemzedék a globális kultúra igazi szülötte, jellemzőiket és trendjeiket a globalitás egységesítette, ezáltal a legnyitottabb nemzedékké vált.⁴ Másik tanulmány ekképpen fogalmaz: A Z generáció hite a személyiség magas értékének, a sztereotípiák elutasításának és a jelentős mértékű pragmatizmusnak a kombinációjában testesül meg.⁵

¹ Markolt Norbert: Z-generáció mint új kihívás a katonai szervezetek működésében, Magyar Honvédség Egészségügyi Központ. Forrás: <https://slideplayer.hu/slide/15177310/> (Letöltés ideje: 2019.07.18.)

² Forrás: <https://neteducatio.hu/z-generacio/> (Letöltés ideje: 2019.07.18.)

³ Forrás: http://www.elitmed.hu/kiadvanyaink/ideggyogyaszati_szemle/generaciok_11300/ (Letöltés ideje: 2019.07.18.)

⁴ Forrás: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Generation%20Z> (Letöltés ideje: 2019.07.18.)

⁵ Forrás: <https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/true-gen-generation-z-and-its-implications-for-companies> (Letöltés ideje: 2019.07.18.)

A paradigma alapja a digitalizáción nyugvó új infokommunikációs technológia, amely az interneten keresztül megteremti a kiberteret, létrehozza a virtuális teret, a virtuális-, kiterjesztett-, kibővített- és kevert valóság elképzelt tereket, előtérbe helyezi a multimédiás megjelenítési módokat. A paradigma kiteljesedését erősíti a technológia fejlődési trendje,⁶ mely során kialakult a gépek közötti közvetlen kommunikáció (Machine-to-Machine – M2M), a tárgyak internete (Internet of Things – IoT), létrejöttek a robotok, egyre nagyobb teret hódít a mesterséges intelligencia (MI), a 3 és 4 D nyomtatás, a G5 hálózat, a térinformatika. A Neuralink cég varázssüveget készített az emberi agyhoz.⁷ Intelligens anyagok és új technológiák kerülnek bevezetésre, úgymint a kvantum-számítástechnika, a neuromorf rendszerek, az agy/számítógép interfész, a bio számítógépek stb. Tért hódítanak az okos eszközök, melyek az interneten keresztül adatokkal, információforrásokkal és más eszközökkel kapcsolatos jelzésekkel látják el a felhasználót, többnyire összetett digitális szolgáltatásokat nyújtva. Az intelligens eszközök felfogják és feldolgozzák a környezeti hatásokat, melyre releváns generálnak és információt továbbítanak. A blockchain egyre elfogadottabb lesz az üzleti életben, az önvezető autók mind többen lesznek az utakon. Mindezen eredmények a kibertérben szerezhető élmények elburjánzásához vezetnek, melyek a Z generáció igényeit szolgálják.

A digitalizált környezet létrehozott egy új dimenziót, a virtuális teret, amely nem más, mint a számítógépi programokkal megalkotott és megjelenített, leutánczott, esetleg megszépített vagy eltorzított valóság, amelybe az egyén az infokommunikációs eszközein (főként okostelefonon, tableten, notebookon) keresztül az internet segítségével be tud kapcsolódni, annak részesévé tud válni. A virtuális térben az idő és távolság korlátok leomlanak, például egy SMS nagyon rövid idő alatt a föld szinte minden pontjára eljuttatható, vagy egy információ a Google-n keresztül bármilyen távolságú adatbázisból másodpercek alatt megszerzhető.

A kiber- és virtuális térbe való természetes bekapcsolódás a Z generációnál jó néhány sajátos jellemvonást alakított ki:⁸

- a kiber- és virtuális térben való lét életelemévé vált, ebben ápolja kapcsolatait, itt elégtí ki szabadidős igényeinek nagy részét (olvasás helyett számítógépes játékkal tölti idejét);
- virtuális színtereket is reális szintéreként kezeli;
- az információt digitálisan, azonnal, főleg az okostelefonja segítségével akarja megszerezni, előtérbe helyezi a technikai eszközök használatát;
- az azonnali, tömör, jól érthető és hasznosítható (rövid összefoglalókra, leadek-re, infografikákra) információkra vágyik;
- kedveli a digitálisan megoldható kihívásokat;
- előnyben részesíti a video tartalmakat, a hang, kép, mozgókép médiumokat, fontos részére a vizuális élmény és a dizájn, inkább élményekre vágyik, mint tárgyakra;

⁶ Forrás: <https://piacesprofit.hu/infokom/mar-megint-uj-robbanas-jon-a-technologiakban/> (Letöltés ideje: 2019.05.21.)

⁷ Neuralink-bejelentés holnap! NetAcademia 2019. július 15-ei hírlevele.

⁸ A Z generáció jellemzőinek megállapításához felhasználva: Ruzsa Csaba Roland: „Z” generáció fő jellemzői és a várható munkaerő-piaci kihívások. Forrás: <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/vikekkek/article/download/31713/31354/>, <http://www.ujnemzedek.hu/hasznos/mit-akar-a-z-generacio-es-Tari-Annamaria-munkai>, <https://www.businessinsider.com/generation-z>, http://ijems.lib.unideb.hu/file/9/57aa317508a40/szerzo/Pierog_Erdei_Gergely.PDF Letöltés ideje: 2019.05.24.)

- elvárás számára az interaktivitás, mely során a játékos (gamifikációs) és önkifejezési igényei is teret kapnak (új média);
- az internet az életelemmé vált, igényli, hogy az a munkaidőben is a rendelkezésre álljon;
- intelligens szolgáltatásokat, MI alkalmazásokat kedvel;
- a hagyományos, poroszos formákat elutasítja, igényli a sokszínűséget, az idejét maga szeretné beosztani;
- a kreativitás kifejezéséhez a munkában is szabadságra vágyik, kedveli a kihívásokat, de leginkább saját céget szeretne;
- a hűség nem alapvető érték a számára, ezért könnyen vált munkahelyet, csevegő partnert, fogyasztási cikket, a munka és a hivatás iránti alázat nem elsőrendű a számára;
- az érték fogalma kritikus tényezőként jelenik meg nála, példaképe egy virtuális fenomen ideája;
- intelligens, jól kommunikáló, toleráns, etikus, korrekt, ígéreteit megtartó vezetőt szeretne;
- elvárja, hogy bevonják a döntésekbe, elfogadják ötleteit, beleszólhasson munkakörülményei alakításába;
- igényli, hogy jövőképe alakításához elegendő információval rendelkezzen;
- öntudatos, nehezen viseli el, ha önértékét sérelem éri.

A rendvédelem vonatkozásában a 4. és 7. hivatkozással ellátott külföldi tanulmány alapján a Z generáció globalizáción nyugvó egységesített eszmevilága, nyitottsága, az én tudatának túltengése, racionalizmusa számos kihívást generál, mely szembekerül a legitim erőszak, rend, fegyelem, kötöttség, hűség, alázat, engedelmesség, kitartás, lemondás által determinált környezet elvárásaival. A virtuális világ egy olyan új identitást formált a Z generáció tudatában, amely kevésbé tartja értéknek a hűséget, az engedelmességet, ezért nem ragaszkodik munkahelyhez, megszokott áruhoz, internetes csevegő partnerhez, a legkisebb negatív élmény váltásra készíti őket. A virtuális világban kialakul egy azonos tartalomfogyasztás (globalitás – az interneten, közösségi oldalakon ugyanazt látják, olvassák), egy egyenrangúság érzet, mivel a digitális élettérben mindenki egy burkológörbével lefedett digitális médium, nem látni a korát, beosztását, tudását. Ezért ebben a dimenzióban alapvető elvárás a kölcsönös tisztelet, a szabad véleménynyilvánítás, de a legkisebb különbözőség esetén is mindenfajta felelősség vagy kötelezettség nélkül egy másik digitális világba lehet átlépni. Ezáltal nem tanulják meg a konfliktuskezelést, a szűkebb társasági élet szabályait. Az önmegvalósítás erős dominanciaként jelentkezik náluk, ezért sokkal nehezebb szervezetbe integrálni őket.

A Z generációnak a rendvédelmi tevékenységhez való viszonyának elemzéséhez jó alapot ad Tegye Andrea⁹ SWOT analízise. Támaszkodva Tegye munkájára, a Z generáció rendvédelmi aspektusú SWOT elemzése az alábbiakat mutatja.

Erősségek:

- digitális írástudás, digitálisan megoldható kihívások szeretete;
- kiber- és virtuális tér használati kompetencia, infographics igény;

⁹ Tegye Andrea: A „Z generáció” címke – Jogos félelmek vagy lehetőség a megújulásra? Forrás: <http://www.bmtt.hu/rtt/assets/letolt/rt/201803/RT201803.pdf> (Letöltés ideje: 2019.06.07.)

- rugalmasság, új kapcsolat kiépítési és -tartási készségek;
- magas szintű technológiai tudás, önmegvalósítás;
- új utáni- és a tanulási vágy.

Gyengeségek:

- rend, fegyelem nehéz elviselése, kritika a családot, oktatókat, munkahelyet illetően;
- hűség alacsony szintje;
- kiber- és virtuális tér függőség, azt gondolja, hogy az összes tudás innen megszerezhető;
- sajátos közösség építési szokások;
- megideologizált talentum, könnyű önérzeti megsértődés;
- az intimitás eddig megszokott határainak vívódásmentes áthelyezése;
- türelmetlenség, magas igények, külsőségek túltengése.

Lehetőségek:

- globális nemzedék, kvalifikált munkakörben való alkalmazás;
- az MI és más technológiai újdonságok befogadása;
- monoton tevékenységek robotokkal való kiváltása;
- innovációs késztetések elé állítás;
- előlépést biztosító életpálya modell;
- személyes értékelési rendszer;
- digitális önkifejeződési baráti vezetés alatt álló csoportlétkörű munkahely megteremtése;
- digitális közigazgatás színvonalának emelése.

Fenyegetettségek:

- nagy fluktuáció;
- megszerzett új tudás máshol való hasznosítása;
- nyitottság, nagyfokú liberalizmus (az 1996 és 2007 között született németek a legnyitottabbak a bevándorlásra)¹⁰;
- minden adottsága megvan ahhoz, hogy kiber bűnözővé válhasson;
- konfliktus a korábbi generációkkal, új értékek, példaképek;
- általános fegyelem fellazulása, sajátos nyelvezet kialakítása;
- a közösségi oldalra feltölthet magáról olyan tartalmat, amely veszélyeztetheti a szervezet biztonságát (az internet nem felejt);
- hierarchikus vezetési stílust követő vezetők alkalmatlansága;
- meg nem értett, a korábbi bevált módszerektől különböző sajátos eljárások hatása;
- nem sikerül megteremteni az elvárt körülményeket, az erősségek kihasználását.

A rendvédelemi képzést vizsgálva a Z generáció jellemzői, igényei között az újmédia, új tanulási tér, digitális írástudás új formái fogalmak kerülnek a felszínre.¹¹ „A 21. században folyton megújuló újmédia-eszközök segítségével a fiatalok a médiaszövegek

¹⁰ Forrás: <https://888.hu/amerika-london-parizs/europaban-a-nemet-z-generacio-a-legmigraansimogatobb-korosztaly-4096136/> (Letöltés ideje: 2019.06.07.)

¹¹ Forrás: <https://moderniskola.hu/2015/03/hogyan-banjunk-a-z-generacio-tagjaival/> (Letöltés ideje: 2019.07.19.)

sokaságát állítják elő. A médiakompetenciának immár része a kreativitás, hiszen minden eszköz adott ahhoz, hogy a tízen- és huszonévesek maguk alakítsák médiavilágukat – s ezt meg is teszik. A tudás megtermelésének¹², tárolásának, szétosztásának globális médiumaként felfogott interneten az információs társadalomra vonatkozó elképzelések 'életösszig tartó tanulás' aspektusa is új elemekkel bővül. Az internet mint oktatási színtér ugyancsak újabb és újabb lehetőségeket vet fel. A digitális írástudás, műveltség, kultúra nem szinonim fogalmak. A digitális műveltség része a digitális írástudás, amely sokféle írástudásból tevődik össze: — képi-vizuális írástudás, — reprodukciós írástudás, — média-írástudás, — információs írástudás, — számítógépes írástudás (IT) stb. A médiaműveltség azoknak az ismereteknek és készségeknek az összessége, amelyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy megértsük, milyen médiumokban és formákban jelenhetnek meg az adatok, az információk és a tudás, hogyan keletkeznek ezek, hogyan tárolhatók, hogyan továbbíthatók, és hogyan prezentálhatók. Az 'új média' kifejezés a 20. század technológiai forradalmának talaján, a média alkotás és fogyasztás új módjait alakítja ki."¹³

Vannak azonban olyan racionális, intellektuális kompetenciák is, amelyeket a Z generáció sem nélkülözhet, és amelyek csak hagyományos, mechanikus, motorikus szellemi tevékenységekkel fejleszthetők ki. Ahhoz, hogy az ember memóriája kifejlődjön, szükséges versek, különböző számadatok stb. megtanulása, felidézése. A gondolkodási képesség kialakításához elengedhetetlen bonyolult, manuálisan végzett problémahelyzetek megoldása. A készségek kialakítása csak az elmélet gyakorlatba való átültetésével érhető el, melyhez jelentős gyakorlati tevékenységet kell végezni.

Avagy az MI és a robotok megoldanak minden problémát? Az MI nemcsak a rendvédelmi képzésben, hanem a rendvédelmi tevékenységekben is a jövő egyik meghatározója lesz. A Science című tudományos folyóiratban publikált 2019. évi eredmények szerint a Pluribus nevű MI az öntanulásának eredményeképpen pókerben megvert öt játékost. „A Pluribus stratégiájának lényege a saját játék számításon alapult, amelyben az MI a saját variációi ellen játszott, a nélkül, hogy emberi adatot vagy előzetes MI játékot használt volna bemenetként. Az MI nulláról kezdve véletlenszerűen játszik, úgy hogy meghatározza az eredményes akciókat és valószínűségeket, ezzel elérve, hogy a korábbi stratégiái ellen mindig jobb kimenetet generáljon.”¹⁴

Az MI-nek az oktatásban játszott szerepét számos pedagógiai szakember és tudós kutatja, ezen kutatómunka megkezdése a rendvédelmi szerveknél is elengedhetetlen.

A rendvédelmi kompetenciákat vizsgálva az látni kell, hogy nagyon sok olyan képességet és készséget kell kifejleszteni, amelyek nem adaptálhatók a kibertérből, melyeket csak tanulással és gyakorlással lehet kialakítani. A rendvédelmi tevékenységek végzése jó fizikai képességeket, fegyelmet, lemondást, alázatot is feltételez. Mindezek ellentmondanak a Z generáció alapvető értékítéletének. Mi a megoldás? Az vitathatatlan, hogy meg kell teremteni az egyensúlyt a Z generációs életstílus és az adott szakmai feladatok jellege között, esetleg robotrendőröket kell alkalmazni. Azt is tudomásul kell venni, hogy végül a Z generáció lesz a győztes, hisz ők hordozzák magukban a jövőt, egyre erősebbé válnak és egyszer a mennyiség növekedése átcsap egy új minőségbe, a Z

¹² Részleteket lásd, Ritecz György: A tudomány, illetve a tudós feladata, felelőssége, avagy gondolatföredékek a tudás és a tudomány kapcsán. In. Gaál Gyula és Hautzinger Zoltán (szerk.): Gondolatok a rendészettudományról: Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának tizenötödik évfordulója alkalmából. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest. 2019. 215-224. o

¹³ Forrás: <https://kgk.sze.hu/images/dokumentumok/kautzkiadvany2015/Gorcsne.pdf> (Letöltés ideje: 2019.07.21.)

¹⁴ Forrás: <https://science.sciencemag.org/content/early/2019/07/10/science.aay2400> (Letöltés ideje: 2019.07.19.)

generáció uralmába. És még ott vannak az őket követő, még felszabadultabb generációk, mint az alfa és az alfákat követő, még meg sem születettek. A meglévő állomány nyugdíjba távozásával keletkező hiányt egyre inkább csak a Z generációból lehet pótolni. Avagy a robotok veszik át a szerepüket?

A bűnözést tekintve a Z generáció hordoz magában néhány figyelemre méltó kérdést. Az intellektuális bűnözés folytatásához minden képességgel rendelkeznek. A határtalanul kialakult én tudat és szabadságvágy mennyire fogja a Z generáció törvénytisztelét befolyásolni? Valamely közösségi oldalra feltöltött fénykép vagy video, az elküldött SMS-ek MI általi elemzésével a legrejtettebb személyiségjellemzőik is feltárhatók és a bűnözés szolgálatába állíthatók. Virtuális élettérben élnek, ott teremtenek kapcsolatokat, de visszakérülve a rideg valóságba, az olyan hatást válthat ki, mely erősen rombolja személyiségüket. Agresszivitás, öngyilkosság lesz a reakció?

A korábbi, kemény munkához és tanuláshoz szokott korosztálynak, generációnak meg kell értenie a Z generációt, el kell fogadnia annak mentalitását, pozitív ösztönzési módszerekkel kell elérni, hogy a Z generációs igények valóra válthatása mellett, az engedékenységre szükséges mértékben való kiterjesztésével kapcsolódjanak be a rendvédelmi munkába. Nagy kérdés, hogy sikerül-e megértetni a Z generációval a bizonyos rend, alázatosság szükségességét, sikerül-e megtalálni a helyes arányt a megengedés-kötelezettség között.

A rendvédelmi szervek vezetésében meg kell találni azt a konszenzust, egyensúlyt, amely addig a határig engedi a Z generációs igények kiteljesedését, amíg az nem veszélyezteti a szervezet hatékony működését, a rend, fegyelem érvényesítését. Ehhez alapvető követelmény a Z generáció igényeinek kutatása, feltárása. Bizonyosan lesznek antagonisztikusnak látszó ellentétek, melyek feloldásához első sorban a régi korlátok ledöntését, a dogmák száműzését kell alapul venni. Nehéz feladat lesz azt a módot megtalálni, hogy ha egy tevékenységet végre kell hajtani, egy helyzetet kell teremteni vagy megoldani, az a Z generáció véleményének figyelembe vételével történjen, az ő stílusukban, eszközeivel kerüljön realizálásra, de meg kell tenni. Elfogadható lesz az, ha végrehajt egy nehéz szakmai feladatot, azzal eldicsekedhet az Instagramon?

Befejezésül megállapítható, az már mindenképpen látszik, hogy figyelembe kell venni a Z generáció jellemzőit, igényeit, de meg kell találni a megfelelő egyensúlyt az új és a régi dogmatikus rend között. A világfejlődési trendek egyértelműen a Z generációnak kedveznek, a gépekkel való kommunikáció az ő számukra egyértelmű lesz, az új technológiák között nő fel, szerzi meg a tudást, így a még újabb technológiákat könnyen befogadja, hisz ezek a kihívások kezeléséhez kellene. Hogy robotrendőr oldja meg a rutinfeladatokat, azt is támogatni fogják. A Z generáció lesz a robotok és az MI elterjesztésének letéteményezettje? Szívesebben beszél egy robottal, mint élő rendőrrel?

Nem lesznek könnyű helyzetben sem a pedagógia tudományt alakítók, sem a rendvédelmi vezetők, mert olyan utakat kell találniuk, olyan oktatási-képzési és szervezeti attitűdöt kell kialakítaniuk, amely a hagyományos értékek megtartása mellett képes a Z generációt befogadni. Nehéz dolog lesz, de úgy kell megoldani a hagyományos, konzervatív helyzeteket, problémákat, ahogy azokat a Z generáció gondolja. Mesterien kell ötvözni az eredeti érték megtartást és a felforgatóan újnak számító megoldásokat. Talán egy kiber-konzervativizmus eszmének kell kifejlődnie.